

Aan
H.J. van Ginkel Holding

Emmastraat 16
8011 AG Zwolle
T (038) 423 64 64
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Notitie

Contactpersoon	Kenmerk	Status	Datum
Mark Hoksberg	18-059	definitief	6 november 2018

Betreft
Uilenonderzoek Seringstraat 37, Ederveen

1. Inleiding

Rietdekkersbedrijf H. van Ginkel heeft het voornemen om op de percelen grenzend aan Seringstraat 37 in Ederveen (gemeente Ede) nieuwbouw te realiseren (figuur 1). De oppervlakte van het plangebied bedraagt circa twee hectare. De nieuwbouw bestaat uit woningen en bedrijfsbebouwing. Voor realisatie van nieuwbouw is een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk. Buro SRO Oost B.V. adviseert met betrekking tot de bestemmingsplanwijziging.

Figuur 1 Ligging plangebied (rode contouren). Bron achtergrond: PDOK.

Omdat ruimtelijke ontwikkelingen getoetst dienen te worden aan beschermde natuurwaarden is door Den Otter (2018)¹ een quickscan natuurtoets uitgevoerd. Aan de hand van de quickscan natuurtoets en aanvullend overleg met de gemeente Ede is ge-

¹ Den Otter (2018) Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna aan de Seringstraat ong. te Ederveen. Kenmerk BE/2017/314/r Blom Ecologie B.V.

Notitie

concludeerd dat aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van Steenuil en Kerkuil niet valt uit te sluiten. Buro SRO heeft Ecogroen gevraagd gericht onderzoek naar Steen- en Kerkuilen uit te voeren om mogelijk effecten van de uitvoering van het bestemmingsplan inzichtelijk te maken. In deze notitie zijn de gehanteerde methodiek en de resultaten van het onderzoek beschreven. Daarnaast is advies opgenomen over mogelijke vervolgstappen.

2. Methodiek veldonderzoek

Nachtelijk veldonderzoek

Het nachtelijk veldonderzoek naar Steenuil is uitgevoerd op basis van het Kennisdocument Steenuil (BIJ12, 2017). In totaal zijn drie gerichte avondbezoeken uitgevoerd in de periode 14 maart- 20 april 2018 met geschikte weersomstandigheden (tabel 1). Tijdens de veldonderzoeken zijn contactgeluiden van Steenuil afgespeeld om de vogels aan te sporen om contactgeluiden te maken. Door te luisteren naar contactgeluiden van Steenuil kunnen territoria vastgesteld worden. Het onderzoek heeft niet alleen plaatsgevonden in het plangebied. Ook is via wegen en paden in een straal van circa 300-400 meter om het plangebied gezocht. Omdat geluiden van Steenuil ver reiken is een effectieve onderzoeksradius van ruim 500 meter rondom het plangebied bereikt. Alle veldonderzoeken zijn uitgevoerd door een vogeldeskundige van Ecogroen.

Datum (2018)	Tijdstip	Weersomstandigheden
14 maart	18:30 – 20:45	Droog, helder, 3 Bft, 10 °C
26 maart	20:00 – 21:30	Droog, bewolkt, 2 Bft, 6 °C
20 april	21:00 – 22:45	Droog, helder, 1 Bft, 19°C

Onderzoek naar Kerkuil

Tijdens het eerste avond/nachtbezoek op 14 maart is de stal in het plangebied gecheckt op aanwezigheid van sporen, nesten en exemplaren van Kerkuil.

Biotoopinschatting

Op 2 november 2018 zijn gedurende de dag alle biotopen en landschapselementen in kaart gebracht binnen een straal van 200 meter rondom het erf Seringstraat 18. De methode wordt nader toegelicht in hoofdstuk 3.

3. Resultaten

Ecogroen heeft onderzoek gedaan naar Steenuil en Kerkuil. Tijdens dat onderzoek is bovendien Ransuil waargenomen. De resultaten van het onderzoek zijn hieronder beschreven.

Kerkuil

In de te slopen stal is een nestkast voor Kerkuil aanwezig geweest. Deze is uit voorzorg verwijderd nadat uit oriënterend onderzoek (Den Otter, 2018) is gebleken dat deze niet in gebruik is. De Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland heeft aan Den Otter aangegeven dat tijdens inspecties van de Kerkuilenwerkgroep op 4 juni 2015, 30 mei 2016 en 1 juni 2017 geen Kerkuilen zijn aangetroffen.

Ook tijdens de drie bezoeken door Ecogroen zijn geen waarnemingen van (sporen van) Kerkuil gedaan. Op een afstand van circa 500 meter van het plangebied is een Kerkuilennest aanwezig nabij het perceel aan de Poelweg 8

Notitie

(Den Otter, 2018). Omdat Kerkuilen een grote actieradius (meerdere kilometers) hebben, maakt het plangebied geen onmisbaar onderdeel van het foerageergebied uit.

Ransuil

Hoewel buiten het plangebied Ransuil is waargenomen zijn er binnen het plangebied geen jaarrond beschermde nesten van Ransuil aangetroffen. Waarschijnlijk broedt de Ransuil in de omgeving van het plangebied, bijvoorbeeld in een oud kraaiennest. Door uitvoering van het bestemmingsplan worden geen nesten van Ransuil verwijderd. De Ransuil heeft een veel groter foerageergebied dan Steenuil (doorsnede van enkele kilometers), waardoor de soort voor foerageergebied gemakkelijk kan uitwijken.

Steenuil

Tijdens het nachtelijk veldonderzoek zijn drie unieke territoria van Steenuil aangetroffen. Een territorium is het gebied dat door een Steenuil wordt verdedigd. Het territorium van een Steenuil is in de regel klein en bestaat uit het nest en het omliggende foerageergebied. Daarbinnen ligt een gebied met een straal van 200 á 300 meter dat essentieel is voor de voedselvoorziening, met name in de broedtijd wanneer de jongen veel voedsel nodig hebben (BIJ12, 2017). Gezien de korte afstand tussen de drie gevonden territoria (300 meter, waardoor de straal van de territoria niet groter zal zijn dan 150 meter) is het gebied in deze situatie waarschijnlijk nog kleiner dan dat. De dieren zouden anders in elkaars territoria jagen, wat niet te verwachten is omdat ze hun territoria verdedigen.

Het plangebied maakt deel uit van één van de drie aangetroffen territoria. Het is niet duidelijk of het om een paar of een solitaire vogel gaat. Het gaat om een mannelijk dier dat huist op het naburige erf met adres Seringstraat 18. De andere twee territoria bevinden zich buiten de invloedssfeer van de plannen zoals te zien is op kaart in bijlage 1.

Het essentiële foerageergebied van deze Steenuil ligt in een straal van 150-200 meter rondom het erf Seringstraat 18. De oppervlakte van een cirkel met een straal van 200 meter bedraagt een kleine 13 hectare. Tijdens het dagbezoek op 2 november 2018 is in kaart gebracht wat de samenstelling van het leefgebied in die cirkel is. Daarbij is gekarteerd wat de waarde van het gebied als foerageergebied voor Steenuilen is. De biotopen en landschapselementen zijn geclassificeerd als:

- Optimaal foerageergebied (hagen, houtwallen, rasters/palenrijen met ruigte, boomgaarden, slootkanten, brandnetelruigten en jaarrond begraasd land)
- Suboptimaal foerageergebied (hooiland met nabeweiding, lang gras)
- Marginaal foerageergebied (akkerland, dorpsbebouwing met kleine siertuinen)

De oppervlakten zijn van de onderdelen zijn vervolgens bepaald met ArcGIS. De resultaten zijn weergegeven op kaart in bijlage 1.

Tijdens het dagbezoek op 2 november 2018 is ook getracht om de exacte nestlocatie of verblijfplaats van de Steenuil op Seringstraat 18 te vinden. Er zijn echter in het geheel geen sporen van een Steenuil aangetroffen. Ook de hertenstal op het naburige perceel (waar zich een Steenuilenkast in bevindt) bleek onbewoond en vrij van sporen.

Notitie

4. Conclusie en advies

Effecten op Steenuil

Als gevolg van het plan verdwijnen geen fysieke nestplaatsen. Door uitvoering van het bestemmingsplan verdwijnt wel een deel van het foerageergebied van de Steenuil op Seringstraat 18. Omdat Steenuilen afhankelijk zijn van een klein gebied rondom het nest is het omringende foerageergebied onlosmakelijk verbonden met de functionaliteit van het nest.

Op 2 november 2018 is de samenstelling van het foerageergebied van de Steenuil van Seringstraat 18 in kaart gebracht. Binnen de cirkel (straal 200 meter) is in de huidige situatie het volgende aanwezig:

Optimaal foerageergebied:	47.510 m ²
Suboptimaal foerageergebied:	56.523 m ²
Marginaal foerageergebied:	21.632 m ²

In Nederland heeft een territorium en foerageergebied van een Steenuil een oppervlakte van 5 tot wel 30 hectare (BIJ12, 2017). Het kleinschalige slagenlandschap rondom Ederveen kent veel hobbyveehouders en paardenhouders en een hoge rijkdom aan landschapselementen zoals singels, greppels, slootjes, knotwilgen et cetera. Dit landschap is ideaal voor Steenuilen, wat de reden is dat vergelijkbare veenontginningen zoals Nijkerkerveen en kampontginningen in de Achterhoek de hoogste Steenuildichtheden van Nederland kennen (waarneming.nl). Dit is de reden dat Steenuilen in de randzone van Ederveen naar verwachting met een relatief klein territorium uit de voeten kunnen. Er liggen overigens ook gronden/percelen in die voor Steenuilen geen toegevoegde waarde hebben; het betreft hoofdzakelijk tuinen/bebouwing in het dorp en enkele grote maïspercelen.

Uit de metingen is af te leiden dat veruit het grootste deel van het territorium bestaat uit optimaal tot suboptimaal foerageergebied. Slechts een klein deel bestaat uit marginaal foerageergebied dat bestaat uit de dorpsbebouwing van Ederveen en twee maïsakkers.

Als gevolg van de ontwikkeling van het bedrijventerrein gaan binnen 5.814 m² aan optimaal en 7.800 m² aan marginaal foerageergebied verloren. Marginaal foerageergebied (in dit geval siertuin en maïsakkerland) levert geen wezenlijke bijdrage aan de voedselvoorziening van Steenuil. Het verlies betreft dus de 5.814 m² optimaal foerageergebied dat bestaat uit de kleinveeweide van initiatiefnemer Van Ginkel. Dat is 12% van het optimaal habitat en 5% van het totaal aan bruikbaar (sub-)optimaal habitat in de onderzochte cirkel.

Verlies aan foerageergebied kan negatieve gevolgen hebben voor Steenuil. Het wordt voor Steenuil mogelijk moeilijker om korte afstand van het nest geschikte prooien te vinden voor opgroeiende jongen. Hierdoor kan het broedsucces afnemen. De functionele leefomgeving van Steenuil is dan in het geding. Als hierdoor uiteindelijk de nestplek niet meer functioneert is sprake van een overtreding van de Wet Natuurbescherming. In zo'n geval staat de Wet natuurbescherming vaststelling van het bestemmingsplan in de weg.

Omdat er geen nestplek wordt verwijderd, is pas sprake van een overtreding van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming als er door kap of bouwrijp maken daadwerkelijk geschikt foerageergebied verloren gaat. Door op voorhand te zorgen dat er landschapsverbetering wordt uitgevoerd en geschikt foerageergebied wordt gecreëerd

Notitie

of toegevoegd, kan een overtreding worden voorkomen. Vervangend biotoop hoeft niet per sé van gelijke oppervlakte te zijn. De bruikbaarheid voor Steenuilen neemt toe als het biotoop dicht bij het nest ligt en/of een hogere prooibeschikbaarheid heeft.

Benodigde mitigatie foerageergebied

De beschikbare grond voor vervangend foerageergebied is beperkt. Daarom wordt geadviseerd om een zo hoog mogelijke kwaliteit op het beschikbare oppervlak te realiseren. In het landschapsontwerp is voorzien in een groenstrook langs de oostzijde van het plangebied. Deze strook is bedoeld voor regenwaterretentie en landschappelijke afscherming van de bebouwing. Door hier voldoende oppervlakte hoogwaardig Steenuilbiotoop in te richten kan voorkomen worden dat een tekort aan geschikt Steenuilhabitat optreedt. In het Kennisdocument Steenuil worden diverse aanbevelingen gedaan. Deze zijn weergegeven in kader 1.

Kader 1 Mogelijke maatregelen ter verbetering van Steenuilhabitat

- Realiseren van voldoende beschikbaar foerageergebied, bijvoorbeeld door:
 - creëren van overhoeken
 - creëren van kruidenzomen
 - creëren van ruigten, bijvoorbeeld tussen een dubbele rij rasters
 - creëren van struwelen
 - creëren van takkenrillen, houtstapels, composthopen en mesthopen
 - creëren van kortgrazige percelen, zoals schapen- en paardenweitjes
 - creëren van hoogstamboomgaarden
 - aanplanten van struiken en bomen die noten of vruchten dragen
 - aanleggen van een poel of vijver met flauwe oevers
 - aanleggen van een moestuin
 - graan de winter laten overstaan
- Zorgen voor voldoende dekkingsmogelijkheden door de aanplant van bijvoorbeeld (knot) boomsingels en struwelen en door het aanbrengen van takkenhopen, takkenrillen, los gestapelde stenen of houtblokken.
- Zorgen voor voldoende zit- en uitkijkposten, bijvoorbeeld door het aanbrengen van paaltjes.
- De herstelmaatregelen worden getroffen binnen een straal van 200 meter van de nestplaats, maar niet binnen het territorium van een ander broedpaar.

Omdat het voor een Steenuil vooral lonend is om korte voedselvuchten van en naar het nest te maken (zeker met kleine prooien), dient het zwaartepunt van het alternatieve foerageerhabitat zo dicht mogelijk bij het nest² op Seringstraat 18 te liggen.

² In dit geval is de exacte locatie van het nest niet bekend, maar uit de waarnemingen blijkt dat de vogel beide malen vanaf het erf Seringstraat 18 riep. Dit erf wordt daarom als centrum van het territorium beschouwd

Notitie

Advies inrichting groenstrook/wadi

De waterberging in de groenstrook krijgt de vorm van een wadi, waarin regenwater tijdens piekafvoeren kan worden opgevangen in een grote vlakke ontgraving. Wadi's worden veelal gemaaid. Omdat kortgrazig grasland en aanwezigheid van kleinvee een sterke meerwaarde heeft voor Steenuilen, dient de wadi in dit geval ingericht te worden als kleinveeweide. Hier kan het kleinvee van de heer Van Ginkel (initiatiefnemer) worden ingeschaard.

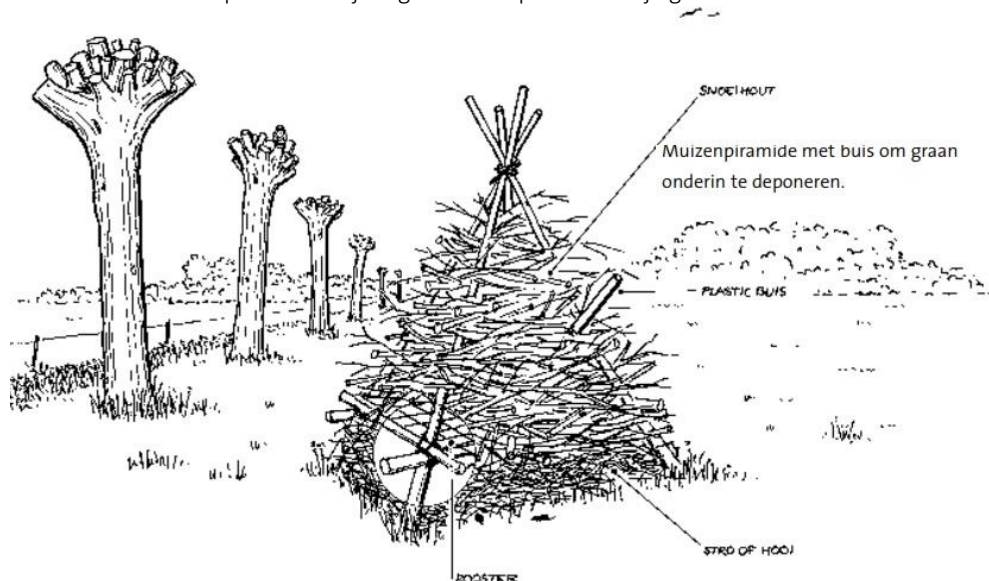
Langs de oostzijde grenst de groenstrook aan een groot agrarisch perceel. We stellen voor om langs de rand van de wadi op niet af te graven grond een rij hoogstamfruitbomen (appel, peer en walnoot) te planten. Deze zijn ingetekend op kaart in bijlage 2. De fruitbomen kunnen niet in de wadi zelf worden geplant omdat deze boomsoorten niet goed tegen langdurige inundatie kunnen. Ze moeten daarom bovenaan de taluds worden geplant. Het betreft 10-20 bomen. In de zuidelijke helft van de strook staat deze aan de westzijde van de wadi, in de noordelijke helft juist tegen de akker aan de oostzijde van de wadi. De breedte van deze strook bedraagt circa vijf meter.

In de wadi zelf (die bij neerslagpieken deels onderloopt) worden in los rijverband knotwilgen aangeplant (eveneens 10-20 exemplaren). Deze bomen zijn tegen periodieke overstroming zeer goed bestand. Omdat de bomen (fruitbomen en knotwilgen) in een begraasd gebied staan moeten de stammen tegen vraat beschermd worden. Deze knotwilgen zijn ingetekend op kaart in bijlage 2.

Advies tijdelijk extra maatregelen

Omdat de ontwikkeling van de knotwilgen en hoogstambomen tot volwaardig foerageerbiotoop enkele jaren duurt, is het essentieel dat ook ter overbrugging van die periode maatregelen genomen worden. Het grasland wordt begraasd en is al snel geschikt als foerageergebied. De uilen jagen veelal vanaf weidepaaltjes en vanuit de jonge aanplant.

Het is echter wel van belang dat ook al in een vroeg stadium de muizenstand wordt gestimuleerd. Dit kan door in de hoek nabij Seringstraat 18 drie muizenpiramides (zie pagina 60 in Parmentier & Van Paassen, 2009) te plaatsen. Verder kunnen enkele grote boomstammen en takkenrillen worden geplaatst in de wadi, waar muizen onder kunnen schuilen. De muizenpiramides zijn ingetekend op kaart in bijlage 2

Figuur 1: Muizenpiramide (bron: Parmentier & Van Paassen, 2009)

Notitie

Op bovenstaande wijze wordt op korte afstand van het nest een hoogwaardig Steenuil gecreëerd. De oppervlakte van wadi (oppervlakte 2437 m²) en beplantingsstrook (1000 m² binnen een straal van 200 meter) bedraagt samen 3.437 m².

Als de wadi en beplanting gelijktijdig worden gerealiseerd met de aanleg van het bedrijventerrein treedt tijdelijk een afname van 5.814 m² optimaal foerageergebied op. Door ontwikkeling van wadi en beplantingsstrook tot biotoop voor Steenuil loopt het oppervlak aan beschikbaar optimaal geschikt foerageergebied weer op. Het uiteindelijke verlies blijft op de lange termijn beperkt tot een *verlies van slechts 5%* aan optimaal habitat³. Het aan te leggen habitat (3.437 m²) wordt bovendien voor Steenuil geoptimaliseerd en heeft na oplevering een nog hogere kwaliteit dan het foerageergebied dat verloren gaat. Dit positieve effect gaat verloren in de bandbreedte van de categorie 'optimaal foerageergebied' en is niet in procenten uit te drukken.

Omdat deze Steenuil in een optimaal landschap leeft, is het verlies van zo'n klein deel van het foerageerbiotoop geen probleem. Op korte afstand is een groot aanbod aan optimaal foerageergebied. Er is meer dan voldoende optimaal foerageerhabitat om naar uit te wijken. We beoordelen dat een afname van 5% in dit landschap géén dusdanige aantasting van de functionele leefomgeving betekent, dat de functionaliteit van de nestplaats in het geding is. Omdat het foerageerbiotoop functioneel blijft, is geen sprake van overtreding van verbodsartikelen uit de Wet Natuurbescherming. Een ontheffing is niet noodzakelijk.

Haalbaarheid mitigerende maatregelen

Bovenstaande maatregelen zijn overlegd met de opdrachtgever en akkoord bevonden. De uitvoering van de mitigerende maatregelen en het bestendig beheer en onderhoud van voorzieningen moeten juridisch worden geborgd. Daarover is overleg met de gemeente noodzakelijk. Te denken valt aan een schriftelijke overeenkomst die bij het vast te stellen bestemmingsplan wordt gevoegd en rechtskracht heeft *cq* afdwingbaar is. De aanleg dient door een ter zake kundige op het gebied van Steenuilen te worden begeleid. Dat kan een ecooloog of een deskundige van een uilenwerkgroep zijn.

Literatuurlijst

BIJ12 (2017) Kennisdocument Steenuil *Athene noctua*

Otter, T.J.P. den, (2018) Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna aan de Seringstraat ong. te Ederveen. Blom Ecologie, Waardenburg.

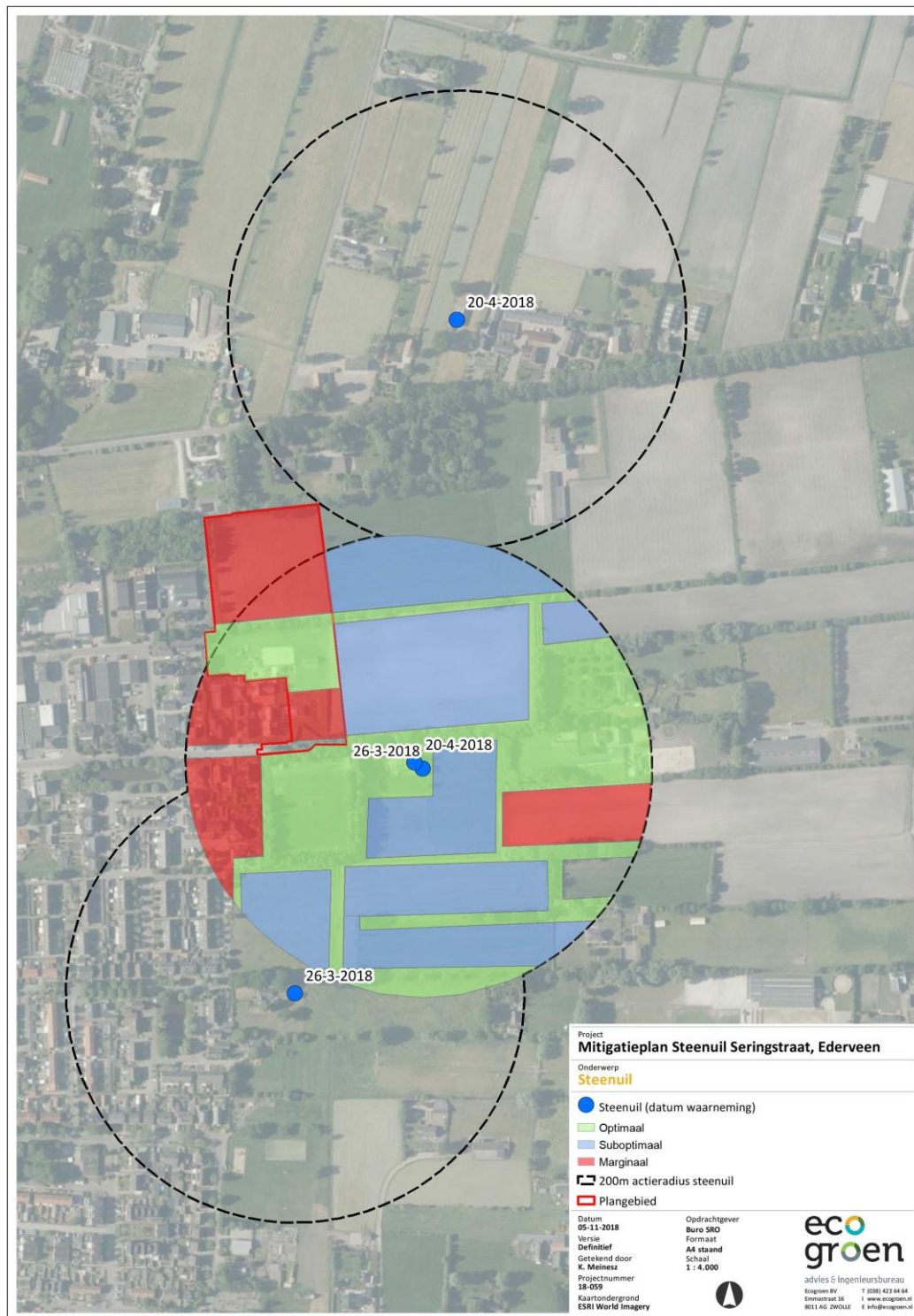
Parmentier, F. & A. van Paassen (2009) Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van leefgebied van Steenuil

Snoijink, J. (2017) Brief omtrent aanwezigheid Kerkuilen Seringstraat 37.

³ Als de wadi en beplanting voorafgaan aan de aanleg van het bedrijventerrein gereed zijn, blijft de afname zelfs van meet af aan beperkt tot 5%. Op dit moment is niet duidelijk of dat technisch haalbaar is.

Notitie

Bijlage 1: Kaart met Steenuilterritoria

Notitie

Bijlage 2: Inrichtingskaart bedrijventerrein met maatregelen in groenstrook (voorstel)

